

ด่วนที่สุด

ที่ กษ ๐๔๐๔/ว ๙๒

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
เทเวศร์ กทม. ๑๐๒๐๐

๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง การเปลี่ยนรูปแบบรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์ใหม่

เรียน ผู้สอบบัญชี

อ้างถึง คู่มือการจัดทำรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์ (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗)

สิ่งที่ส่งมาด้วย รูปแบบรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์ใหม่

ตามหนังสือที่อ้างถึง กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดคู่มือการจัดทำรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์ (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗) ให้ถือปฏิบัติไปแล้วนั้น เนื่องจากปัจจุบันสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้มีการกำหนดและประกาศใช้มาตรฐานการสอบบัญชีฉบับใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีให้ถือปฏิบัติ ประกอบกับเพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถจัดทำรายงานผลการตรวจสอบบัญชีที่เป็นประโยชน์ต่อสหกรณ์ สามารถส่งสัญญาณเตือนภัยให้กับสหกรณ์ในการป้องกันหรือลดความเสียหายของสหกรณ์ รวมทั้งสะท้อนผลการตรวจสอบได้อย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องปรับปรุงรายงานของผู้สอบบัญชีให้สอดคล้องกับมาตรฐานการสอบบัญชีที่มีการปรับเปลี่ยน และปรับปรุงรายงานผลการตรวจสอบบัญชีให้ได้อัตราที่มีสาระสำคัญ เหมาะสมกับสภาการณ์ปัจจุบัน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้ดำเนินการปรับเปลี่ยนรูปแบบรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์ใหม่ โดยจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีให้เป็นไปตามรูปแบบที่สภาวิชาชีพบัญชีฯ ได้ปรับเปลี่ยนใหม่และปรับเปลี่ยนหัวข้อรายงานผลการตรวจสอบบัญชีโดยเพิ่มสาระสำคัญที่พบจากการตรวจสอบทำให้เนื้อหาในรายงานการสอบบัญชีมีความชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อแจ้งให้สหกรณ์และสมาชิกสหกรณ์ทราบ และมีประโยชน์ในการนำไปใช้ปรับปรุงการบริหารงานของสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม เนื้อหาในส่วนที่เป็นเงื่อนไขประกอบกรพิจารณาการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชียังคงปฏิบัติตามคู่มือการจัดทำรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์ (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗) ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์เป็นไปในแนวทางเดียวกันจึงเห็นสมควรให้ปฏิบัติ ดังนี้

๑. ยกเลิกเฉพาะรูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีและรายงานผลการตรวจสอบบัญชีในคู่มือการจัดทำรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์ (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗)

๒. ให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ถือปฏิบัติตามรูปแบบรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์ใหม่ โดยใช้สำหรับการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ที่มีบัญชีสิ้นสุดวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๐ เป็นต้นไป กรณีวิธีปฏิบัติงานใดที่ขัดหรือแย้งกับวิธีการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ในรูปแบบรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์ใหม่ ให้ถือปฏิบัติตามแนวทางนี้

๓. ให้ผู้สอบบัญชีจัดส่งรายงานของผู้สอบบัญชี รายงานผลการตรวจสอบบัญชี และงบการเงินให้สหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร เพื่อนำเสนอไว้ในรายงานประจำปีของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นางบริสุทธิ์ เปรมประพันธ์)

อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

พนักงานเจ้าหน้าที่ ปฏิบัติการแทน

นายทะเบียนสหกรณ์

สำนักมาตรฐานการบัญชีและการสอบบัญชี

โทร. ๐ ๒๖๒๘ ๕๒๔๐ - ๕๔ ต่อ ๓๔๐๑ - ๓๔๐๒

โทรสาร ๐ ๒๖๒๘ ๕๗๗๒

รูปแบบรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์ใหม่

ตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดให้ผู้สอบบัญชีจัดทำรายงานการสอบบัญชี ตามคู่มือการจัดทำรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์ (กุ่มภาพันท์ 2557) ไปแล้วนั้น

เนื่องจากสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ออกมาตรฐานการสอบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานการสอบบัญชีฉบับใหม่ให้ถือปฏิบัติ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์จึงได้ปรับปรุงรายงานของผู้สอบบัญชีให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ ยังได้ปรับปรุงรายงานผลการตรวจสอบบัญชีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีสาระสำคัญเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และเป็นประโยชน์ต่อสหกรณ์ที่รับการตรวจสอบบัญชีอีกด้วย

ทั้งนี้ รายงานการสอบบัญชีสหกรณ์ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีและรูปแบบรายงานผลการตรวจสอบบัญชีพร้อมแนวทางการรายงานการสอบบัญชี อย่างไรก็ตาม เนื้อหาสาระและแนวทางในเรื่องอื่น ๆ ยังคงปฏิบัติตามคู่มือการจัดทำรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์ดังกล่าวข้างต้น

สำหรับรูปแบบและแนวทางการจัดทำรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์ที่ปรับเปลี่ยน มีดังนี้

รายงาน ของผู้สอบบัญชี

1 รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี อย่างไม่มีเงื่อนไข หรือ แบบมาตรฐาน

1. ชื่อรายงาน-->	รายงานของผู้สอบบัญชี
2. ผู้แต่งตั้ง ---> ผู้สอบบัญชี	เสนอ นายทะเบียนสหกรณ์
3. วรรค ---> ความเห็น	ความเห็น ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์.....ซึ่งประกอบด้วยงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่.....(ปีปัจจุบัน).....งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด (ถ้ามี) สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ ข้าพเจ้าเห็นว่า งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์..... ณ วันที่..... (ปีปัจจุบัน).....ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด (ถ้ามี) สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์
4. วรรค ---> เกณฑ์ในการ แสดงความเห็น	เกณฑ์ในการแสดงความเห็น ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงินในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า
5. วรรค ---> เรื่องสำคัญใน การตรวจสอบ	เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้าในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบงบการเงินโดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้ เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้ (อธิบายเรื่องที่คุณสอบบัญชีพิจารณาว่า มีนัยสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบโดยแยกเป็นแต่ละเรื่อง)..... 1. 2. ฯลฯ

6. บรรค --->
 ความรับผิดชอบ
 ของคณะกรรมการ
 ดำเนินการสหกรณ์
 ต้องการเงิน

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต้องการเงิน

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำและนำเสนองบการเงินเหล่านี้ โดยถูกต้องตามที่ควร ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ และรับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมภายใน ที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์พิจารณาว่าจำเป็นเพื่อให้สามารถจัดทำงบการเงิน ที่ปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด

ในการจัดทำงบการเงิน คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์รับผิดชอบในการประเมินความสามารถของสหกรณ์ในการดำเนินงานต่อเนื่อง การเปิดเผยเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องในกรณีที่มิเรื่งดังกล่าว และการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่องเว้นแต่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีความตั้งใจที่จะเลิกสหกรณ์หรือหยุดดำเนินงานหรือไม่สามารถดำเนินงานต่อเนื่องต่อไปได้

7. บรรค --->
 ความรับผิดชอบ
 ของผู้สอบบัญชี
 ต่อการตรวจสอบ
 งบการเงิน

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

การตรวจสอบของข้าพเจ้ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่างบการเงินโดยรวมปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด และเสนอรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งรวมความเห็นของข้าพเจ้าอยู่ด้วย ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผล คือ ความเชื่อมั่นในระดับสูงแต่ไม่ได้เป็นการรับประกันว่าการปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์จะสามารถตรวจพบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญที่มีอยู่ได้เสมอไป ข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอาจเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด และถือว่ามีสาระสำคัญเมื่อคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่า รายการที่ขัดต่อข้อเท็จจริงแต่ละรายการหรือทุกรายการรวมกันจะมีผลต่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงินจากการใช้งบการเงินเหล่านี้

ในการตรวจสอบของข้าพเจ้าตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ข้าพเจ้าได้ใช้ดุลยพินิจและการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพตลอดการตรวจสอบ การปฏิบัติงานของข้าพเจ้า รวมถึง

- ระบุและประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในงบการเงิน ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด ออกแบบและปฏิบัติงานตามวิธีการตรวจสอบเพื่อตอบสนองต่อความเสี่ยงเหล่านั้น และได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสมเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ความเสี่ยงที่ไม่พบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญซึ่งเป็นผลมาจากการทุจริตจะสูงกว่าความเสี่ยงที่เกิดจากข้อผิดพลาด เนื่องจากการทุจริตอาจเกี่ยวกับการสมรู้ร่วมคิด การปลอมแปลงเอกสารหลักฐาน การตั้งใจละเว้นการแสดงผล การแสดงข้อมูลที่ไม่ตรงตามข้อเท็จจริงหรือการแทรกแซงการควบคุมภายใน

- ทำความเข้าใจในระบบการควบคุมภายในที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ เพื่อออกแบบวิธีการตรวจสอบที่เหมาะสมกับสถานการณ์ แต่ไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์ในการแสดงความเห็นต่อความมีประสิทธิภาพของการควบคุมภายในของสหกรณ์

● ประเมินความเหมาะสมของนโยบายการบัญชีที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ใช้และความสมเหตุสมผลของประมาณการทางบัญชีและการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งจัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์

● สรุปเกี่ยวกับความเหมาะสมของการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่องของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และจากหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับว่า มีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่อาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถของสหกรณ์ในการดำเนินงานต่อเนื่องหรือไม่ ถ้าข้าพเจ้าได้ข้อสรุปว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ ข้าพเจ้าต้องให้ข้อสังเกตไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชีของข้าพเจ้าถึงการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องในงบการเงิน หรือถ้าการเปิดเผยดังกล่าวไม่เพียงพอ ความเห็นของข้าพเจ้าจะเปลี่ยนแปลงไป ข้อสรุปของข้าพเจ้าขึ้นอยู่กับหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับจนถึงวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชีของข้าพเจ้า อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์หรือสถานการณ์ในอนาคตอาจเป็นเหตุให้สหกรณ์ต้องหยุดการดำเนินงานต่อเนื่อง

● ประเมินการนำเสนอ โครงสร้างและเนื้อหาของงบการเงินโดยรวม รวมถึงการเปิดเผยว่างบการเงินแสดงรายการและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยถูกต้องตามที่ควร

ข้าพเจ้าได้สื่อสารกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เกี่ยวกับขอบเขตและช่วงเวลาของการตรวจสอบตามที่ได้วางแผนไว้ ประเด็นที่มีนัยสำคัญที่พบจากการตรวจสอบ รวมถึงข้อบกพร่องที่มีนัยสำคัญในระบบการควบคุมภายในซึ่งข้าพเจ้าได้พบในระหว่างการตรวจสอบของข้าพเจ้า

8. ลายมือชื่อ --->
ของผู้สอบบัญชี

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชี

9. ที่ตั้ง --->
สำนักงานของ
ผู้สอบบัญชี

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

10. วันที่ --->
ในรายงาน

วันที่.....

❖ คำอธิบายประกอบการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี อย่างไม่มีเงื่อนไข หรือ แบบมาตรฐาน

ผู้สอบบัญชีนำเสนอรายงานโดยใช้หัวข้อนำ เพื่อให้ผู้ใช้ข้อมูลเข้าใจในเรื่องที่รายงาน ซึ่งมีองค์ประกอบพื้นฐาน ดังนี้

1. ชื่อรายงาน

ให้ระบุชื่อรายงานนี้ว่า “รายงานของผู้สอบบัญชี”

2. ผู้แต่งตั้งผู้สอบบัญชี

ให้ระบุชื่อผู้แต่งตั้งผู้สอบบัญชี คือ นายทะเบียนสหกรณ์

3. พรรคความเห็น

3.1 ให้ระบุอย่างชัดเจนว่า งบการเงินของสหกรณ์ประกอบด้วยอะไรบ้าง ดังนี้

(1) งบการเงินของสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ ประกอบด้วย

- งบแสดงฐานะการเงิน
- งบกำไรขาดทุน
- งบกระแสเงินสด
- หมายเหตุสรุบบัญชีที่สำคัญ และหมายเหตุเรื่องอื่นๆ

(2) งบการเงินของสหกรณ์ประเภทอื่น ประกอบด้วย

- งบแสดงฐานะการเงิน
- งบกำไรขาดทุน
- หมายเหตุสรุบบัญชีที่สำคัญ และหมายเหตุเรื่องอื่น ๆ

3.2 ให้ระบุการแสดงความเห็นอย่างชัดเจนว่า เป็นการแสดงความเห็นต้องการเงิน ณ วันที่ใด (ปัจจุบันเพียงปีเดียว)

3.3 ให้ระบุการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีต้องการเงินอย่างชัดเจนว่า งบการเงินแสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสด (ถ้ามี) โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

4. พรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ให้อธิบายเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข โดยต้องระบุให้ชัดเจนว่า ผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชี และระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ และผู้สอบบัญชีเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับเพียงพอและเหมาะสมในการแสดงความเห็น

5. วรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ให้ระบุ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” (Key Audit Matters : KAM) โดยให้ผู้สอบบัญชีใช้ดุลยพินิจ เยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ที่มีความเสี่ยงสูงหรือความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญในการตรวจสอบงบการเงิน และเรื่องที่สื่อสารกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษจากผู้สอบบัญชี ในการปฏิบัติงานตรวจสอบ รวมถึงเรื่องและผู้สอบบัญชีได้มีการแจ้งข้อสังเกตให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ทราบ เช่น

1. การประมาณการต่าง ๆ เช่น การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้, ค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญ, อายุการใช้งานสินทรัพย์, การคิดค่าเสื่อมราคา, หนี้สินที่อาจเกิดขึ้น เป็นต้น

2. การตีราคาสินค้าคงเหลือ

3. การประเมินราคาทรัพย์สิน

4. ความรุนแรงของข้อสังเกตเกี่ยวกับการควบคุมภายใน

5. อื่น ๆ

ทั้งนี้ องค์ประกอบของ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ควรระบุไว้ว่า

➢ เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร โดยอ้างอิงการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องในงบการเงิน เช่น งบแสดงฐานะการเงิน/ งบกำไรขาดทุน/หมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ...

➢ เหตุผลที่เลือกเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

➢ อธิบายว่าผู้สอบบัญชีได้ใช้วิธีการตรวจสอบในเรื่องนั้นอย่างไร

(ดูตัวอย่างแนบท้ายนี้)

6. วรรคความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

ระบุถึงความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ในการจัดทำและนำเสนองบการเงิน รวมทั้ง จัดให้มีการควบคุมภายในที่จำเป็น เพื่อให้สามารถจัดทำและนำเสนองบการเงินตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์ กำหนด และความรับผิดชอบในการประเมินความเหมาะสมของสหกรณ์ในการดำเนินงานต่อเนื่องและเปิดเผยเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่อง

“การควบคุมภายในที่จำเป็น” หมายถึง การจัดให้มีการจัดการเกี่ยวกับการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินงานของสหกรณ์เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง คำแนะนำที่เกี่ยวข้อง และมีความเหมาะสม เพียงพอที่จะทำให้งบการเงินของสหกรณ์แสดงข้อมูลที่เป็นความจริงและถูกต้องตามที่ควร รวมทั้งไม่ทำให้งบการเงินของสหกรณ์แสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด

7. วรรคความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

ระบุข้อความที่แสดงถึงความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชี ดังนี้

(1) วัตถุประสงค์การตรวจสอบเพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่า งบการเงินโดยรวมปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

(2) ข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ อาจเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาดและถือว่า มีสาระสำคัญเมื่อคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่า รายการที่ขัดต่อข้อเท็จจริงแต่ละรายการหรือทุกรายการรวมกัน จะมีผลต่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงินจากการใช้งบการเงินเหล่านี้

(3) การตรวจสอบของผู้สอบบัญชีตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

(4) ผู้สอบบัญชีได้ใช้ดุลยพินิจและการสังเกตและสงสัยเกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพตลอดการตรวจสอบ

(5) ความเสี่ยงที่ไม่พบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญซึ่งเป็นผลมาจากการทุจริตจะสูงกว่า ความเสี่ยงที่เกิดจากข้อผิดพลาด เนื่องจากการทุจริตอาจเกี่ยวกับการสมรู้ร่วมคิด การปลอมแปลงเอกสารหลักฐาน การตั้งใจละเว้นการแสดงผลการแสดงผลที่ไม่ตรงตามข้อเท็จจริงหรือการแทรกแซงการควบคุมภายใน

(6) สรุปรเกี่ยวกับความเหมาะสมของการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่องของคณะกรรมการ ดำเนินการสหกรณ์ และจากหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับ สรุปว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่อาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถของสหกรณ์ในการดำเนินงานต่อเนื่อง หรือไม่

(7) เหตุการณ์หรือสถานการณ์ในอนาคตอาจเป็นเหตุให้สหกรณ์ต้องหยุดการดำเนินงานต่อเนื่อง

(8) การสื่อสารกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เกี่ยวกับแผนการตรวจสอบ ประเด็นที่ตรวจพบ รวมถึงข้อสังเกตเกี่ยวกับการควบคุมภายในที่พบในระหว่างการตรวจสอบ

8. ลายมือชื่อผู้สอบบัญชี

ให้ผู้สอบบัญชีลงลายมือชื่อ พร้อมทั้งระบุชื่อเต็มของผู้สอบบัญชีไว้ในวงเล็บ

9. ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

ระบุที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชีหรือที่อยู่อาศัยของผู้สอบบัญชี (ในกรณีที่ไม่มีสำนักงานสอบบัญชี) ที่สามารถติดต่อได้ กรณีผู้สอบบัญชีใช้กระดาษที่ระบุที่ตั้งสำนักงานสอบบัญชีจัดทำรายงานก็ไม่จำเป็นต้องระบุที่ตั้ง สำนักงานซ้ำอีก สำหรับผู้สอบบัญชีภาครัฐ ให้ระบุหน่วยงานที่ผู้สอบบัญชีสังกัด ดังนี้

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์.....

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

10. วันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชี

ระบุวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชี ผู้สอบบัญชีควรใช้วันที่สิ้นสุดการตรวจสอบเป็นวันที่ในรายงาน ของผู้สอบบัญชี ซึ่งอาจเป็นวันที่เดียวกันหรือวันที่หลังจากวันที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ลงลายมือชื่อ ในงบการเงิน ทั้งนี้วันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชีต้องไม่ก่อน

(1) วันที่ที่ผู้สอบบัญชีได้รับหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ และ

(2) วันที่ที่เสร็จสิ้นการสอบทานงานสอบบัญชี ตามมาตรฐานการควบคุมคุณภาพงานของสำนักงาน

นอกจากองค์ประกอบพื้นฐานของรายงานของผู้สอบบัญชี แบบมาตรฐานข้างต้นแล้ว ในบางสถานการณ์ ผู้สอบบัญชีต้องการเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่มีสาระสำคัญซึ่งได้เปิดเผยไว้แล้วอย่างเพียงพอในหมายเหตุประกอบงบการเงิน โดยการเพิ่มวรรค “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” ที่ผู้สอบบัญชีต้องการขยายความหรือให้รายละเอียดกับผู้ใช้งบการเงิน เพื่อให้ผู้ใช้ได้ทราบหรือมีความเข้าใจยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการสอบบัญชี ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีหรือรายงานของผู้สอบบัญชี โดยการเพิ่มวรรค “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” ต่อจากวรรค “เกณฑ์ในการแสดงความเห็น” ซึ่งการเพิ่มวรรค “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” ไม่มีผลกระทบต่อการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี แต่อย่างใด ทั้งนี้ให้ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 706 (ปรับปรุง) เรื่อง วรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์และวรรคเรื่องอื่นในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

การพิจารณาเพิ่มวรรค “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น”

รายการ	วรรคข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น
1. เงื่อนไข	ต้องเป็นข้อมูลและเหตุการณ์ที่สหกรณ์ ได้แสดงหรือเปิดเผยไว้แล้วอย่างเหมาะสมในงบการเงิน
2. สถานการณ์ที่พิจารณา 2.1 อาจจำเป็นต้องเพิ่ม	ตัวอย่างเหตุการณ์/สถานการณ์ เรื่องที่อาจจำเป็นต้องเพิ่ม เช่น ▶ ความไม่แน่นอนของคดีความ การดำเนินการทางกฎหมาย ▶ งบการเงินจัดทำตามหลักเกณฑ์อื่น ซึ่งมีใช้เกณฑ์การดำเนินงานต่อเนื่อง
2.2 อาจเพิ่ม	เรื่องที่อาจเพิ่ม เช่น ▶ ตัวเลขเปรียบเทียบปีก่อนที่มีเงื่อนไข ได้มีการปรับปรุงตัวเลขปีปัจจุบันใหม่ให้ถูกต้อง (เนื่องจากระบบบัญชีสหกรณ์ไม่ได้กำหนดให้มีการปรับปรุงตัวเลขเปรียบเทียบปีก่อน)
2.3 ควร/ต้องเพิ่ม	เรื่องที่ควร/ต้องเพิ่ม เช่น ▶ ความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเหตุการณ์/สถานการณ์ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมีสาระสำคัญเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของสหกรณ์
3. การเพิ่ม	▶ หลังวรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็น ▶ อ้างถึงหมายเหตุที่เกี่ยวข้อง อธิบายประเด็นที่ต้องการเน้นโดยสรุป ▶ ระบุข้อความ “ทั้งนี้ ความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินมิได้มีเงื่อนไขในเรื่องที่ข้าพเจ้าขอให้สังเกตข้างต้น” หรือ “ทั้งนี้ การแสดงความเห็นของข้าพเจ้าว่า งบการเงินไม่ถูกต้องไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ข้าพเจ้าขอให้สังเกตข้างต้น” (กรณีแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง)

นอกจากนี้ผู้สอบบัญชีอาจระบุเรื่องที่ต้องการให้ข้อมูลเพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบ/ความรับผิดชอบ/รายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งเป็นเรื่องทีนอกเหนือจากที่ได้แสดงหรือเปิดเผยไว้แล้วในงบการเงิน โดยการเพิ่มวรรค “เรื่องอื่น” ที่ผู้สอบบัญชีต้องการขยายความหรือให้รายละเอียดกับผู้ใช้งบการเงิน เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้ทราบหรือมีความเข้าใจยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการสอบบัญชี ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีหรือรายงานของผู้สอบบัญชี โดยการเพิ่มวรรค “เรื่องอื่น” ต่อจากวรรค “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” ซึ่งการเพิ่มวรรค “เรื่องอื่น” ไม่มีผลกระทบต่อการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีแต่อย่างใด ทั้งนี้ให้ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 706 (ปรับปรุง) เรื่อง วรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์และวรรคเรื่องอื่นในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

การพิจารณาเพิ่มวรรค “เรื่องอื่น”

รายการ	วรรคเรื่องอื่น
1. เงื่อนไข	เป็นเรื่องทีนอกเหนือจากที่ได้แสดงหรือเปิดเผยไว้แล้วในงบการเงิน แต่ผู้สอบบัญชีต้องการให้ข้อมูลเพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบ/ความรับผิดชอบ/รายงานของผู้สอบบัญชี
2. สถานการณ์ที่พิจารณา 2.1 อาจจำเป็นต้องเพิ่ม	ตัวอย่างเหตุการณ์/สถานการณ์ เรื่องที่อาจจำเป็นต้องเพิ่ม เช่น ▶ สาเหตุที่ไม่สามารถถอนตัว กรณีคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จำกัดขอบเขตการตรวจสอบซึ่งผลกระทบอาจแผ่กระจาย
2.2 อาจเพิ่ม	เรื่องที่อาจเพิ่ม เช่น ▶ งบการเงินงวดก่อนตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีคนก่อน (งบการเงินงวดปัจจุบันมีตัวเลขเปรียบเทียบของงวดก่อนแสดงอยู่ด้วย)
2.3 ควร/ต้องเพิ่ม	เรื่องที่ควร/ต้องเพิ่ม เช่น ▶ ตัวเลขเปรียบเทียบไม่ได้ผ่านการตรวจสอบ
3. การเพิ่ม	▶ หลังวรรคข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น (ถ้ามี)

ตัวอย่างเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matters : KAM)

ตัวอย่างที่ 1 การประมาณการ : ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินให้กู้

ตามที่กล่าวไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... เงินให้กู้ยืม ณ วันที่..... สหกรณ์มีเงินให้กู้ยืมจำนวนเงิน.....บาท (คิดเป็นร้อยละ..... ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น) และค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเป็นจำนวนเงิน.....บาท (คิดเป็นร้อยละ..... ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น) ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เนื่องจากการประมาณการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญต้องเป็นไปตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด และการประมาณการต้องอาศัยดุลยพินิจ ประกอบกับจำนวนเงินมีสาระสำคัญ

ข้าพเจ้าสุ่มสอบทานการชำระหนี้บัญชีย่อยลูกหนี้เงินให้กู้เปรียบเทียบกับรายละเอียดการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ สอบทานการประมาณการตั้งค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญว่า มีความเพียงพอและเหมาะสมเป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ โดยข้าพเจ้าปฏิบัติงานอย่างเป็นอิสระ ทั้งนี้ ตัวอย่างที่เลือก รวมถึงเงินให้กู้ยืมรายใหญ่ เงินให้กู้ยืมที่มีการปรับโครงสร้างหนี้ และการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการจ่ายชำระหนี้

ตัวอย่างที่ 2 การประมาณการ : ค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญ

ตามที่กล่าวไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... เงินฝากสหกรณ์อื่น ณ วันที่..... สหกรณ์มีเงินฝากสหกรณ์อื่น จำนวนเงิน.....บาท (คิดเป็นร้อยละ..... ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น) และค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญเป็นจำนวนเงิน.....บาท (คิดเป็นร้อยละ..... ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น) ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เนื่องจากสหกรณ์ได้ประมาณการค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญโดยใช้ดุลยพินิจและข้อสมมติต่าง ๆ ในการพิจารณาเกี่ยวกับการถอนเงินฝากสหกรณ์อื่น

ข้าพเจ้าตรวจสอบบัญชีเงินฝากสหกรณ์อื่นทุกบัญชี เพื่อพิจารณาสถานะการถอนเงินได้ และใช้ดุลยพินิจในการวิเคราะห์ฐานะการเงินของสหกรณ์ผู้รับฝากเงินเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมาว่ามีความมั่นคงเพียงพอ ประกอบการประมาณการตั้งค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญ

กรณีเงินฝากสหกรณ์อื่นมีหลักทรัพย์เป็นประกัน ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบหลักฐานความน่าเชื่อถือและการประเมินราคาหลักทรัพย์ ซึ่งข้าพเจ้าปฏิบัติงานอย่างเป็นอิสระ และเปรียบเทียบกับราคาประเมินของทางราชการ รวมทั้งได้ตรวจสอบหลักฐานความน่าเชื่อถือของผู้ประเมินราคาหลักทรัพย์ และได้ขอคำปรึกษาหารือจากผู้เชี่ยวชาญภายนอกในการประเมินราคาหลักทรัพย์ค่าประกัน

ตัวอย่างที่ 3 การประมาณการ : การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยเงินให้กู้

ตามที่แสดงในงบกำไรขาดทุน สหกรณ์มีรายได้ดอกเบี้ยจากเงินให้กู้ยืมในปี..... จำนวน..... บาท คิดเป็นร้อยละ..... ของรายได้รวม ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เนื่องจากรายได้ดังกล่าวเกิดจากสัญญาเงินให้กู้ยืมแต่ละประเภทมีเงื่อนไขการคำนวณดอกเบี้ยในอัตราที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยเงินให้กู้ที่ประมวลผลด้วยระบบคอมพิวเตอร์หยุดการคิดดอกเบี้ยในกรณีที่ลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ตรงตามกำหนดเวลา

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบโดยการประเมินและสุ่มทดสอบระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยเงินให้กู้ และระบบการควบคุมภายในด้านสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการคำนวณดอกเบี้ยเงินให้กู้ นอกจากนี้ ข้าพเจ้าได้สุ่มตรวจสอบสัญญาเงินให้กู้ว่ามีการรับรู้รายได้ดอกเบี้ยเงินให้กู้เป็นไปตามเงื่อนไขในสัญญาและสอดคล้องกับนโยบายการบัญชีที่สหกรณ์ใช้ และตามที่ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์กำหนด รวมทั้งข้าพเจ้าได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลบัญชีรายได้และสุ่มตรวจสอบรายการปรับปรุงบัญชีที่สำคัญ

ตัวอย่างที่ 4 การประมาณการ : การประเมินราคาที่ดินแทนการชำระหนี้

ตามหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... สิ้นทรัพย์หมุนเวียนอื่น ณ วันที่..... สหกรณ์มีที่ดินแทนการชำระหนี้ จำนวนเงิน.....บาท (คิดเป็นร้อยละ ของสิ้นทรัพย์หมุนเวียน) ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เนื่องจากสหกรณ์ ใช้ดุลยพินิจในการประเมินราคาที่ดินแทนการชำระหนี้ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อยอดคงเหลือของลูกหนี้

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบการประเมินราคาที่ดินแทนการชำระหนี้ ซึ่งข้าพเจ้าปฏิบัติอย่างเป็นอิสระ และเปรียบเทียบกับราคาประเมินของทางราชการ รวมทั้งได้ตรวจสอบหลักฐานความน่าเชื่อถือของผู้ประเมินราคาที่ดิน และได้ขอ คำปรึกษาหารือจากผู้เชี่ยวชาญภายนอกในการประเมินราคาที่ดินแทนการชำระหนี้

ตัวอย่างที่ 5 การประมาณการ : การประมาณการหนี้สินที่อาจจะเกิดขึ้น

ตามหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ.....เงินกู้ยืมระยะสั้น และข้อ.....เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในภายหน้า ณ วันที่สหกรณ์ไม่ได้บันทึกการรับรู้ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ยืม ในงบกำไรขาดทุนสำหรับปีปัจจุบันและไม่ได้ปรับปรุงดอกเบี้ย เงินกู้ยืมของปีก่อน ๆ จำนวน.....บาท ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เนื่องจากสหกรณ์มีข้อโต้แย้งกับเจ้าหนี้เงินกู้ เกี่ยวกับการคำนวณดอกเบี้ยเงินกู้และกระทบถึงยอดหนี้เงินต้น โดยที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีมติไม่ยอมรับ ยอดหนี้เงินต้นและไม่บันทึกดอกเบี้ยจ่ายของเงินกู้ยืมดังกล่าว เจ้าหนี้จึงฟ้องคดีแพ่งขอหาสหกรณ์ผิดสัญญากู้ยืมเงิน จำนวนบาท ประกอบด้วย ต้นเงินกู้ยืม และดอกเบี้ย ซึ่งคิดเป็น.....เท่าของทุนดำเนินงานของสหกรณ์ และขณะนี้ คดียังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล

ข้าพเจ้าได้สอบทานขั้นตอนการปฏิบัติและการควบคุมภายในที่เกี่ยวข้องกับเงินกู้ยืม และเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น ในภายหน้า สอบทานมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ทดสอบการคำนวณดอกเบี้ยเงินกู้และการหักหนี้เงินต้นของ ปีปัจจุบันและปีก่อนเปรียบเทียบกับยอดที่ฟ้องร้องคดี ตรวจสอบหลักฐานความคืบหน้าของคดีจากนายความผู้รับมอบอำนาจ ของสหกรณ์ และใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาประมาณการผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นหากสหกรณ์แพ้คดี รวมทั้งการเปิดเผย ข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สินที่อาจจะเกิดขึ้นในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

ตัวอย่างที่ 6: การตีราคาสินค้าคงเหลือ

ตามหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... สินค้าคงเหลือ ณ วันที่.....สหกรณ์มีข้าวเปลือกคงเหลือ จำนวน.....บาท ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เนื่องจากปริมาณข้าวเปลือกคงเหลือดังกล่าวที่เก็บรักษาในฉาง ไม่สามารถแยกตามลำดับการรับซื้อแต่ละครั้งได้ ส่งผลให้ผู้บริหารของสหกรณ์ต้องเปลี่ยนวิธีการตีราคาข้าวเปลือกคงเหลือ จากราคาทุนโดยวิธีการเข้าก่อนออกก่อนเป็นวิธีการถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักแทน

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบการตีราคาข้าวเปลือกคงเหลือ โดยสุ่มตรวจสอบทะเบียนข้าวเปลือกคงเหลือของสหกรณ์ ใช้ดุลยพินิจในการสุ่มการวัดปริมาตรเพื่อคำนวณข้าวเปลือกคงเหลือที่ควรจะเป็น และได้ขอคำปรึกษาหารือจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก ในการตีราคาข้าวเปลือกคงเหลือ

ตัวอย่างที่ 7 การประเมินราคาทรัพย์สิน

ตามหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ – สหธิ ณ วันที่..... สหกรณ์มีอาคาร
จำนวน.....บาท คิดเป็นร้อยละ..... ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น และค่าเสื่อมราคา จำนวน.....บาท คิดเป็นร้อยละ.....
ของกำไรสุทธิ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เนื่องจากสหกรณ์ประเมินมูลค่าอาคารคงเหลืองวดสุดท้ายหรือ ณ วันเลิกใช้
เพิ่มขึ้นจากจำนวน.....บาท เป็นจำนวน.....บาท โดยเป็นไปตามการประเมินของนักประเมินมูลค่าทรัพย์สินอิสระ
สมาคมนักประเมินราคาอิสระไทย แต่ไม่สอดคล้องกับที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดให้การคำนวณค่าเสื่อมราคาทรัพย์สิน
เหลือมูลค่าในงวดสุดท้าย 1.00 บาท

ข้าพเจ้าได้สอบทานการประเมินราคาอาคาร โดยสอบทานมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์
ตรวจสอบรายละเอียดสภาพอาคารและการใช้ประโยชน์เปรียบเทียบกับบัญชีอาคาร (สุทธิ) รวมทั้งได้ตรวจสอบหลักฐาน
ความน่าเชื่อถือของผู้ประเมินราคาอาคารที่สหกรณ์เลือกใช้ดังกล่าว และได้ขอคำปรึกษาหารือจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก
ในการประเมินอาคาร ซึ่งผู้สอบบัญชีต้องใช้ดุลยพินิจในการสอบทานการประเมินราคาของผู้ประเมินราคนั้น

ตัวอย่างที่ 8 : ความรุนแรงของข้อสังเกตเกี่ยวกับการควบคุมภายใน : สหกรณ์จ่ายเงินกู้ให้สหกรณ์อื่น โดยไม่พิจารณา ความสามารถในการชำระหนี้และไม่คิดดอกเบี้ย

ตามหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... ลูกหนี้เงินให้กู้ ณ วันที่..... เป็นเงินให้สหกรณ์อื่นกู้.....สหกรณ์
จำนวน.....บาท คิดเป็นร้อยละ..... ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เนื่องจากสหกรณ์ผู้กู้
อยู่ในกลุ่มที่นายทะเบียนสหกรณ์สั่งเลิก เมื่อวันที่..... ซึ่งเป็นวันก่อนการพิจารณาให้เงินกู้ ประกอบกับมีบันทึกข้อตกลง
ต่อท้ายสัญญาเงินกู้ระบุว่า “ผู้กู้ตกลงจ่ายดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้ในอัตราร้อยละ 0.00 ต่อปี” ซึ่งไม่เป็นไปตามระเบียบสหกรณ์
ว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สหกรณ์อื่น ข้อ..... และข้อ.....ซึ่งกำหนดว่า สหกรณ์ผู้กู้จะต้องมีคุณสมบัติมีความมั่นคงทางการเงินและ
มีความสามารถในการชำระหนี้ การคิดดอกเบี้ยให้คิดเป็นรายวันตามความเหมาะสมกับภาวะทางการเงิน โดยประกาศ
เป็นคราว ๆ ไป

ข้าพเจ้าได้สอบทานขั้นตอนการปฏิบัติและการควบคุมภายในที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายเงินกู้แก่สหกรณ์อื่น ได้แก่
สอบทานการพิจารณาสถานะทางการเงินของสหกรณ์ผู้กู้จากมติที่ประชุมคณะกรรมการฯ ในการพิจารณาอนุมัติเงินกู้
แก่สหกรณ์อื่น ตรวจสอบเอกสารหลักฐานการอนุมัติ สอบทานการพิจารณาและประเมินราคาของหลักประกันว่าค้ำประกัน
และเชื่อถือได้ สอบทานการจัดทำบัญชีและเอกสารหลักประกันการให้เงินกู้ของสหกรณ์อื่น รวมทั้งใช้ดุลยพินิจพิจารณา
ความเชื่อถือได้ของผลการยืนยันยอดลูกหนี้เงินให้สหกรณ์อื่นกู้ และสอบทานความเพียงพอของการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ
ลูกหนี้เงินให้สหกรณ์อื่นกู้

ตัวอย่างที่ ๑ : ความรุนแรงของข้อสังเกตเกี่ยวกับการควบคุมภายใน : การลงทุนไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

ตามหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ.....เงินลงทุน ณ วันที่.....เงินลงทุนในความต้องการของตลาด ประเภทกองทุนเปิด กองทุนรวม และหุ้นสามัญบริษัทเอกชน ซึ่งเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ราคาหุ้น จำนวน.....บาท ราคายุติธรรม จำนวน.....บาท คิดเป็นร้อยละ..... ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น มีค่าเผื่อการปรับมูลค่า เงินลงทุน จำนวน.....บาท ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เนื่องจากเงินลงทุนดังกล่าวเป็นจำนวนเงินมาก และไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 62 และมติที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ กำหนดให้การลงทุนนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดต้องขอความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์มีคำสั่งลงวันที่.....ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ระงับการนำเงินไปลงทุนในหลักทรัพย์ดังกล่าว และให้ถอนเงินลงทุนที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายดังกล่าวภายใน 1 ปี นับแต่วันที่รับคำสั่ง

ข้าพเจ้าได้สอบทานขั้นตอนการปฏิบัติและการควบคุมภายในที่เกี่ยวข้องกับเงินลงทุน สอบทานการลงทุนของสหกรณ์ เป็นไปพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 สอบทานการอนุมัติเงินลงทุนจากมติที่ประชุมคณะกรรมการฯ ตรวจสอบแหล่งทุนที่สหกรณ์ได้มาเพื่อนำไปลงทุนในหลักทรัพย์ ตรวจสอบเอกสารหลักฐานการอนุมัติ เอกสารสิทธิ์ของเงินลงทุน รวมทั้งตรวจสอบหลักฐานการตีราคาทุนและมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุน ณ วันสิ้นปีบัญชี สอบทานการแสดงมูลค่าของเงินลงทุนและการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

รายงาน ผลการตรวจสอบบัญชี

② รูปแบบรายงานผลการตรวจสอบบัญชี ใช้ในการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี และประจำปี

รายงานผลการตรวจสอบบัญชี สหกรณ์..... จำกัด จังหวัด..... สำหรับปีสิ้นสุดวันที่.....	
เสนอ นายทะเบียนสหกรณ์ ตามที่นายทะเบียนสหกรณ์ได้แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์..... จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่..... นั้น *ข้าพเจ้า.....ดังต่อไปนี้	
1. ข้อสังเกตจากการตรวจสอบ 1.1 การควบคุมภายใน 1) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายสหกรณ์ ประกาศ คำสั่ง คำแนะนำ แนวปฏิบัติของนายทะเบียนสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง 2) การแบ่งแยกหน้าที่ของสหกรณ์ (กรณีไม่เหมาะสม) 3) ความรู้ความสามารถของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และฝ่ายจัดการของสหกรณ์ 4) การจัดทำบัญชีและรายงานทางการเงิน (กรณีไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553) 1.2 การปฏิบัติที่ขัดแย้งทางผลประโยชน์ บุคคลและกิจการที่เกี่ยวข้องกัน	
2. ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น 2.1 ความเสี่ยงด้านเครดิต 2.2 ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง 2.3 ความเสี่ยงด้านเงินลงทุนของสหกรณ์	
3. เรื่องอื่น ๆ (ลงชื่อ) (.....) ผู้สอบบัญชี	
ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี โทร. วันที่.....	

หมายเหตุ * 1. กรณีรายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี ให้ระบุว่า

“ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบระหว่างปี ครั้งที่.....เมื่อวันที่.....ถึงวันที่.....รวม.....วัน

จึงขอเสนอรายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปีในเรื่องที่สำคัญ”

2. กรณีรายงานผลการตรวจสอบบัญชีประจำปี ให้ระบุว่า

“ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบและแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีอย่าง.....ลงวันที่.....

ข้าพเจ้าขอรายงานผลการตรวจสอบบัญชีในเรื่องที่สำคัญ”

❖ คำอธิบายประกอบการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบบัญชี

ให้ผู้สอบบัญชีรายงานข้อสังเกตที่ตรวจพบ และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นที่มีสาระสำคัญ พร้อมข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่ชัดเจน เหมาะสม และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง รวมทั้งเรื่องอื่น ๆ (ถ้ามี) โดยมีองค์ประกอบที่ต้องรายงานดังนี้

1. ข้อสังเกตจากการตรวจสอบ

ให้ผู้สอบบัญชีรายงานข้อสังเกตจากการตรวจสอบโดยสรุป ให้ระบุสาเหตุ/จุดอ่อนของการควบคุมภายในที่มีสาระสำคัญ ส่งผลให้สหกรณ์ได้รับหรืออาจได้รับผลกระทบ และเกิดหรืออาจเกิดความเสียหายอย่างไร พร้อมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อให้สหกรณ์พิจารณาดำเนินการแก้ไขปรับปรุง โดยให้รายงานแยกตามหัวข้อดังนี้

1.1 การควบคุมภายใน

ให้ผู้สอบบัญชีรายงานข้อสังเกตเกี่ยวกับจุดอ่อนของการควบคุมภายใน ข้อสังเกตหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในปีก่อนและได้แก้ไขแล้วหรือยังไม่ได้แก้ไขในปีปัจจุบัน รวมทั้งข้อสังเกตที่ตรวจพบในปีปัจจุบัน และการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายสหกรณ์หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งให้ระบุข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขเพื่อให้สหกรณ์พิจารณาดำเนินการแก้ไขปรับปรุง ในประเด็นดังนี้

1) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายสหกรณ์ ประกาศ คำสั่ง คำแนะนำ แนวปฏิบัติของนายทะเบียนสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การปฏิบัติไม่เป็นไปตามกฎหมายสหกรณ์ หรือการปฏิบัติไม่เป็นไปตามประมวลรัษฎากร เป็นต้น

2) การแบ่งแยกหน้าที่ของสหกรณ์ (กรณีไม่เหมาะสม) เช่น

- สหกรณ์ไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่บุคลากร/เจ้าหน้าที่ด้านการเงินการบัญชีอย่างเหมาะสม หรือไม่มีการจัดให้มีหลักประกันการทำงาน เป็นต้น

3) ความรู้ความสามารถของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และฝ่ายจัดการของสหกรณ์

4) การจัดทำบัญชีและรายงานทางการเงิน (กรณีไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553)

1.2 การปฏิบัติที่ขัดแย้งทางผลประโยชน์ บุคคลและกิจการที่เกี่ยวข้องกัน

ให้รายงานเหตุการณ์เกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่มีอำนาจในการตัดสินใจกำหนดนโยบายทางการเงินของสหกรณ์ หรือมีความสัมพันธ์ที่มีลักษณะไม่เป็นไปตามปกติของการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์หรือเอื้อประโยชน์เฉพาะกลุ่มบุคคล ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์ เพื่อให้สมาชิกสหกรณ์และผู้ใช้งบการเงินได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน

2. ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

ให้ผู้สอบบัญชีพิจารณาความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับสหกรณ์ โดยพิจารณาจากข้อมูลในรายงานทางการเงิน และหลักฐานที่ได้จากการตรวจสอบบัญชี รวมทั้งข้อมูล ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกของสหกรณ์ ผู้สอบบัญชี ต้องใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาในการรายงานความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ดังต่อไปนี้

2.1 ความเสี่ยงด้านเครดิต เป็นความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อที่เป็นธุรกรรมหลักของสหกรณ์ และความเสี่ยงในการก่อหนี้ของสหกรณ์ โดยให้รายงานความเสี่ยงหรือสถานการณ์ที่มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) การให้สินเชื่อที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์/เจ้าหน้าที่สหกรณ์ เช่น การให้สินเชื่อกับคณะกรรมการฯ เป็นเงินจำนวนมากหรือเกินกว่าอัตราที่ระเบียบกำหนด เพื่อให้สหกรณ์พิจารณา จำกัดความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นจากการให้สินเชื่อในลักษณะเอื้อประโยชน์แก่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์/เจ้าหน้าที่สหกรณ์ เป็นต้น

2) การให้สินเชื่อสหกรณ์อื่น เป็นเงินจำนวนมากหรือเกินกว่าอัตราที่ระเบียบกำหนด โดยไม่มีหลักประกัน หรือหลักประกันไม่คุ้มหนี้ เพื่อส่งสัญญาณเตือนภัยให้สหกรณ์กระจายความเสี่ยงจากการกระจุกตัวของลูกหนี้รายใหญ่ มากเกินไป

3) ความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ โดยพิจารณาหลักเกณฑ์การจ่ายเงินกู้แก่สมาชิก ของสหกรณ์ที่มีความเสี่ยงซึ่งอาจไม่สามารถเรียกเก็บหนี้ได้ในอนาคต เช่น

- การให้สินเชื่อลูกหนี้ที่สูงอายุ เช่น ลูกหนี้มีอายุมากกว่า 70 ปี

- การให้สินเชื่อที่มีจำนวนงวดในการชำระหนี้เป็นจำนวนมาก/มีระยะเวลายาวนาน เช่น

ชำระหนี้เกิน 360 งวด เป็นต้น

- มีการปรับโครงสร้างหนี้ของลูกหนี้มากกว่า 3 ครั้งในรอบปีบัญชี

ฯลฯ

4) การก่อหนี้ของสหกรณ์ที่เกินกว่าอัตราที่ระเบียบกำหนด โดยพิจารณาจากอัตราส่วน วัดความสามารถในการก่อหนี้ เพื่อส่งสัญญาณเตือนภัยเกี่ยวกับการกู้ยืมนั้น และลดปัญหาการขยายตัวของสินทรัพย์ ผ่านการกู้ยืมจนเกินกว่าความสามารถที่จะชำระหนี้ได้ โดยมีวิธีการคำนวณ ดังนี้

$\text{อัตราส่วนวัดความสามารถในการก่อหนี้} = \frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้น}}{\text{ทุนเรือนหุ้น + ทุนสำรอง}}$

5) สถานการณ์ที่สหกรณ์กู้ยืมเงินระยะสั้นจากภายนอก เพื่อมาจ่ายเงินกู้ระยะยาวให้สมาชิก/สหกรณ์อื่น

ฯลฯ

2.2 ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง

เป็นสถานการณ์ที่สหกรณ์อาจไม่สามารถชำระหนี้สินและภาระผูกพันได้ตามกำหนด หรือไม่สามารถจัดหาเงินทุนได้อย่างเพียงพอ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ ทั้งนี้ ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องให้พิจารณาจากสินทรัพย์ที่สหกรณ์สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย และให้รายงานความเสี่ยงด้านสภาพคล่องในกรณีที่เกิดขึ้นกว่าอัตราที่ระเบียบกำหนด โดยคำนวณ ดังนี้

$\text{อัตราส่วนสภาพคล่อง} = \frac{\text{เงินสด+เงินฝากธนาคาร}}{\text{เงินรับฝาก+เงินกู้ยืม+ทุนเรือนหุ้น}}$

2.3 ความเสี่ยงด้านเงินลงทุนของสหกรณ์

เป็นความเสี่ยงในกรณีสหกรณ์มีการลงทุนต่าง ๆ โดยให้พิจารณากรณีมีการลงทุนไม่เป็นไปตามกฎหมายสหกรณ์ ลงทุนในหลักทรัพย์เกินกว่าอัตราที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด หรือการนำเงินไปฝากสหกรณ์อื่นที่มีปัญหาด้านสภาพคล่อง/หยุดดำเนินธุรกิจ/ฝากเงินในสหกรณ์อื่นที่อาจเลิกหรือต้องเลิกตามกฎหมาย/มีส่วนขาดแห่งทุน เป็นต้น

3. เรื่องอื่น ๆ

ให้รายงานผลการตรวจสอบในเรื่องอื่นที่นอกเหนือจากข้อ 1 - 2 ที่ผู้สอบบัญชีเห็นว่า มีสาระสำคัญและควรรายงานไว้ เช่น

- การให้คำแนะนำ/สอนแนะ โดยให้ระบุเรื่องที่ให้คำแนะนำ/สอนแนะโดยสรุป
- สหกรณ์หรือสมาชิกประสบภัยพิบัติใด ๆ ในระหว่างปีซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสหกรณ์ ได้แก่ ภัยแล้ง ว่างภัย น้ำท่วม ฯลฯ โดยให้ระบุถึงภัยพิบัติ และผลกระทบที่มีต่อสหกรณ์
- โครงการต่าง ๆ ตามนโยบายรัฐบาลที่สหกรณ์เข้าร่วมโครงการ โดยให้ระบุถึงชื่อโครงการความช่วยเหลือที่ได้รับผลดี/ผลกระทบต่อสหกรณ์และสมาชิก
- กรณีสหกรณ์ตกค้างการสอบบัญชีในปีก่อน ๆ และตรวจบัญชีได้ในปัจจุบัน ให้รายงานผลการตรวจสอบสาเหตุและระยะเวลาที่ตกค้างการสอบบัญชี
- กรณีสหกรณ์เปลี่ยนปีทางบัญชี ให้รายงานวันที่เปลี่ยนปีทางบัญชี ระยะเวลาดำเนินงานในปีบัญชีแรก
- กรณีสหกรณ์หยุดดำเนินธุรกิจ ให้รายงานระยะเวลาที่หยุดดำเนินธุรกิจ พร้อมข้อเสนอแนะหากเข้าข่ายถูกพิจารณาสั่งเลิกตามกฎหมาย

ฯลฯ

ตัวอย่างการรายงานผลการตรวจสอบบัญชี

ตัวอย่างที่ 1 การปฏิบัติไม่เป็นตามกฎหมายสหกรณ์ : รับฝากเงินจากบุคคลภายนอก

สหกรณ์มีเงินรับฝาก จำนวนบาท โดยเป็นการรับฝากเงินจากนิติบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิก จำนวน.....บาท หรือคิดเป็นร้อยละ..... ของเงินรับฝากทั้งสิ้น ซึ่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553 มาตรา 46 (5) บัญญัติให้สหกรณ์รับฝากเงินจากสมาชิก หรือสหกรณ์อื่นหรือสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์ ซึ่งมีสมาชิกของสมาคมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของสหกรณ์ผู้รับฝากเงิน ดังนั้น พฤติการณ์ใดที่สหกรณ์รับฝากเงินจากผู้ฝากที่ไม่ใช่สมาชิกสหกรณ์ หรือสมาชิกเป็นผู้ฝากเงินแทนบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิก คณะบุคคล หรือหน่วยงานสวัสดิการภายในส่วนราชการ หน่วยงานอื่น หรือนิติบุคคลอื่น จึงเป็นการปฏิบัติที่ขัดกับกฎหมายสหกรณ์ ซึ่งการรับฝากเงินจากบุคคลภายนอก อาจส่งผลกระทบทำให้ การบริหารจัดการเงินของสหกรณ์ขาดประสิทธิภาพ และในกรณีผู้ฝากเงินมาถอนเงินเป็นจำนวนมาก อาจส่งผลกระทบต่อ สภาพคล่องของสหกรณ์

ดังนั้น เพื่อให้การรับฝากเงินเป็นไปตามกฎหมายสหกรณ์และป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น สหกรณ์จะต้อง ดำเนินการปิดบัญชีเงินฝากและแจ้งให้ผู้ฝากเงินถอนเงินคงเหลือทั้งหมด โดยอาศัยอำนาจตามระเบียบของสหกรณ์ ว่าด้วยการรับฝากเงินของสหกรณ์

ตัวอย่างที่ 2 : การปฏิบัติไม่เป็นไปตามประมวลรัษฎากร และระเบียบของสหกรณ์

สหกรณ์ก่อสร้างอาคารโรงมยางพารา 1 หลังมูลค่า..... บาท โดยจัดจ้างห้างหุ้นส่วนจำกัด..... และ สหกรณ์จัดทำสัญญา แต่ไม่มีการเรียกหลักประกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามระเบียบว่าด้วย วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับทรัพย์สินของสหกรณ์ พ.ศ. 2558 นอกจากนี้ยังมีการจ่ายเงินให้กับห้างหุ้นส่วนฯ จำนวน.....บาท โดยไม่ได้หักภาษี ณ ที่จ่าย ซึ่งไม่เป็นไป ตามคำสั่งกรมสรรพากรที่ ท.ป.4/2528 เรื่อง สั่งให้ผู้จ่ายเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 แห่งประมวลรัษฎากรมีหน้าที่หัก ภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย

ทั้งนี้ กรณีที่ห้างหุ้นส่วนฯ ไม่ปฏิบัติตามสัญญา สหกรณ์ไม่สามารถเรียกร้องความเสียหายได้ และในส่วนของ การไม่หักภาษี ณ ที่จ่าย สหกรณ์อาจถูกประเมินและเรียกเก็บเงินภาษี เบี้ยปรับ และเงินเพิ่มในภายหลัง ดังนั้น สหกรณ์ควร เรียกให้มหลักประกันสัญญาตามระเบียบฯ ที่ได้กำหนดไว้ เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ และสหกรณ์ต้อง ติดตามให้ผู้มีเงินได้จ่ายภาษีให้กับสหกรณ์โดยเร็ว และนำส่งภาษีหัก ณ ที่จ่ายนั้นต่อกรมสรรพากรตามระยะเวลาที่ กำหนดตามประมวลรัษฎากร

ตัวอย่างที่ 3 : สหกรณ์เก็บรักษาเงินสดเกินกว่าที่กำหนดไว้ในระเบียบสหกรณ์ ว่าด้วยการรับ - จ่ายและเก็บรักษาเงิน

ณ วันสิ้นปี สหกรณ์เก็บรักษาเงินสด จำนวน.....บาท ซึ่งเกินกว่าระเบียบฯ ที่กำหนดว่า ให้เก็บรักษาเงินสดไม่เกิน..... บาทต่อวัน และในระหว่างปีมีการเก็บรักษาเงินสดเกินวงเงินที่กำหนดอยู่เป็นประจำ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เป็นผลให้สหกรณ์มีความเสี่ยงที่เงินสดสูญหาย เนื่องจากอาจถูกโจรกรรม หรือการนำไปใช้ส่วนตัว ดังนั้น เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น สหกรณ์ควรปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบฯ ที่กำหนดและกำกับดูแลให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบฯ อย่างเคร่งครัด

ตัวอย่างที่ 4 : สหกรณ์ไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่

สหกรณ์มีเจ้าหน้าที่เพียงคนเดียว ปฏิบัติงานทุกด้านตั้งแต่ต้นจนจบ โดยตรวจสอบสัญญาเงินกู้ของสมาชิก อนุมัติการจ่ายเงิน และบันทึกบัญชี เป็นผลให้สหกรณ์ได้รับความเสียหาย เนื่องจากการทุจริต จำนวน.....บาท หรือคิดเป็นร้อยละ..... ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น และอาจมีลูกหนี้ปฏิเสธหนี้เพิ่มขึ้น ดังนั้น สหกรณ์ควรมีการดำเนินการให้มีผู้รับผิดชอบความเสียหายโดยเร็ว นอกจากนี้สหกรณ์ต้องมีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างการเงินและเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่น ๆ ให้ชัดเจน ในกรณีสหกรณ์ไม่สามารถจัดจ้างบุคลากรเพิ่มได้ควรมอบหมายให้กรรมการเข้ามาช่วยปฏิบัติงาน

ตัวอย่างที่ 5 การจัดทำบัญชีและรายงานทางการเงินไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 65 : โปรแกรมระบบบัญชีประมวลผลไม่ถูกต้อง

สหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชีของเอกชน ซึ่งโปรแกรมดังกล่าวออกรายงานสรุปผลไม่ถูกต้อง คือ รายงานสรุปยอดคงเหลือดอกเบียค้างรับ ณ วันสิ้นปี จะไม่แสดงดอกเบียที่เกิดขึ้นระหว่างปีกรณีสหกรณ์มีการส่งหักลูกหนี้แล้ว แต่ได้รับชำระไม่ครบถ้วน โปรแกรมจะไม่นำเงินงวดส่วนที่ชำระไม่ครบมาคำนวณดอกเบียเพื่อเรียกเก็บในงวดถัดไป รวมทั้งตัดส่วนที่ยังไม่ได้ชำระออกไปด้วย กรณีที่ลูกหนี้ชำระดอกเบียไม่ครบถ้วน จึงทำให้เจ้าหน้าที่ต้องคำนวณดอกเบียด้วยมือเพิ่มเติม ส่งผลให้สหกรณ์ต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้นในการปิดบัญชีประจำปี ดังนั้น สหกรณ์ต้องจัดให้มีการแก้ไขโปรแกรมให้สามารถประมวลผลและออกรายงานได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งปรับปรุงบัญชีให้ถูกต้อง

ตัวอย่างที่ 6 การจัดทำบัญชีและรายงานทางการเงินไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 65 : การจัดทำบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน

สหกรณ์บันทึกบัญชีไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 65 ที่กำหนดให้สหกรณ์บันทึกบัญชีเกี่ยวกับเงินสดในวันที่เกิดรายการ และรายการที่ไม่เกี่ยวกับเงินสดภายใน 3 วันนับแต่วันที่เกิดรายการ ดังนั้น เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่เงินสดสูญหาย/ขาดจากบัญชี รวมทั้งมีข้อมูลทางบัญชีที่เป็นประโยชน์ในการบริหารสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต้องควบคุมให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบบันทึกบัญชีให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

ตัวอย่างที่ 7 การจัดทำบัญชีและรายงานทางการเงินไม่เป็นไปตาม พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 65 : การจัดทำบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน

สหกรณ์จัดทำรายละเอียดรายตัวของลูกหนี้เงินกู้ เงินรับฝากและทุนเรือนหุ้นไม่เรียบร้อยและไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบยอดรวมรายละเอียดรายตัวกับบัญชีแยกประเภทของลูกหนี้เงินกู้ เงินรับฝากและทุนเรือนหุ้นได้เป็นประจำทุกเดือน ส่งผลให้ ณ วันสิ้นปีทางบัญชีมียอดรวมรายละเอียดรายตัวลูกหนี้คลาดเคลื่อนต่ำกว่ายอดลูกหนี้ตามบัญชีแยกประเภท ดังนั้น สหกรณ์ต้องดำเนินการตรวจสอบหาสาเหตุและแก้ไขให้ถูกต้องโดยเร็ว

ตัวอย่างที่ 8 การปฏิบัติขัดแย้งทางผลประโยชน์ บุคคล และกิจการที่เกี่ยวข้องกัน : สหกรณ์จ่ายเงินกู้ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เกินกว่าที่ระเบียบสหกรณ์กำหนด และไม่มีหลักประกัน

สหกรณ์จ่ายเงินกู้ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์..... ราย จำนวน..... สัญญา เป็นเงิน.....บาท ซึ่งการจัดทำสัญญาเงินกู้และหลักประกันดังกล่าวไม่ครบถ้วน อีกทั้ง มีการจดจำนองหลักประกันเพียง สัญญา ราคาจดจำนองเป็นเงินบาท โดยได้แจ้งข้อสังเกตที่ตรวจพบให้สหกรณ์ดำเนินการจัดทำสัญญาเงินกู้ให้ครบถ้วน รวมทั้งนำหลักประกันมาจดจำนองให้เพียงพอกับมูลหนี้คงเหลือ ทั้งนี้ นายทะเบียนสหกรณ์ได้มีคำสั่งลงวันที่.....ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ระงับการปฏิบัติงานบางส่วน โดยให้ดำเนินการเรียกคืนเงินกู้ในส่วนที่เกินกว่าระเบียบฯ ภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง ซึ่งทำให้สหกรณ์ขาดสภาพคล่อง และหากสหกรณ์ไม่ได้รับชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนด สหกรณ์ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายจากการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของสหกรณ์

ตัวอย่างที่ 9 การปฏิบัติขัดแย้งทางผลประโยชน์ บุคคล และกิจการที่เกี่ยวข้องกัน : การจัดทำสัญญาร่วมการงานกับบริษัทเอกชน

สหกรณ์ดำเนินธุรกิจรวบรวมผลิตผล (ผลไม้) โดยได้ทำสัญญาร่วมการงานกับบริษัทเอกชน สัญญากำหนดให้บริษัทเป็นผู้ดำเนินการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรโดยตรง ทั้งนี้ บริษัทไม่ได้ส่งมอบผลิตผลให้สหกรณ์ แต่ให้สหกรณ์เป็นผู้จ่ายเงินชำระค่าผลิตผลให้บริษัท รวมทั้งบริษัทยังเป็นผู้รับซื้อสินค้าดังกล่าวเป็นเงินเชื่อจากสหกรณ์ โดยสหกรณ์ไม่ได้เรียกหลักประกันการขายเชื่อตามระเบียบของสหกรณ์ การดำเนินธุรกิจดังกล่าวไม่เป็นไปตามมาตรา 33 (1) และมาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ประกอบกับข้อบังคับของสหกรณ์ข้อ 2 และข้อ 3 สหกรณ์จึงไม่มีอำนาจกระทำการดำเนินธุรกิจตามสัญญาร่วมการงานดังกล่าวได้ รวมทั้งกรณีสหกรณ์มีลูกหนี้การค้าโดยไม่มีหลักประกัน เป็นการปฏิบัติไม่เป็นไปตามระเบียบสหกรณ์ ดังนั้น เพื่อป้องกันความเสียหายกรณีลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ซึ่งส่งผลให้สหกรณ์ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายจากการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญสำหรับลูกหนี้ที่ไม่ชำระหนี้ได้ตามกำหนด หรือหนี้สูญเนื่องจากสหกรณ์มีหลักประกันไม่คุ้มหนี้ สหกรณ์ต้องแก้ไขการดำเนินงานให้เป็นไปตามกฎหมายโดยเร็วพร้อมทั้งเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันลูกหนี้การค้าให้เป็นไปตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนด